

Curs 2014-15

PLA DOCENT

1. Dades descriptives de l'assignatura

Nom de l'assignatura: - Dret Penal. Part General.

Codi: 20990

Titulació/estudi: Grau en Dret

Trimestre: 1er i 2on.

Nombre de crèdits ECTS: 9 crèdits

Hores dedicació estudiant: 225 hores

Llengua o llengües de la docència: català \ castellà

Professorat: David Felip, Ricardo Robles, Ramon Raguès i Raquel Montaner

2. Presentació de l'assignatura

El Dret penal és la branca de l'ordenament jurídic que té major incidència en la pràctica en els drets fonamental dels ciutadans. El poder punitiu de l'Estat neix de la necessitat de protecció de la convivència social i dels drets més bàsics davant dels atacs més greus contra els béns jurídics individuals i col·lectius més importants.

A l'assignatura Dret Penal Part General, amb una durada de dos trimestres acadèmics, s'estudien els fonaments del Dret penal (la legitimació de la intervenció penal i els seus límits) així com, de manera especialment àmplia, els fonaments de la responsabilitat penal (la teoria del delictes), és a dir, els requisits que ha de mostrar una conducta per a ser penalment rellevant (antijuricitat) i per poder ser personalment imputada al subjecte que la realitza (culpabilitat). Tanmateix s'estudien els elements del procés que condueix a la concreta imposició d'una sanció penal (determinació de la pena) així com el sistema de penes i mesures de seguretat vigent al Codi penal espanyol.

Aquesta assignatura ha de permetre a l'alumne abordar tots els problemes que, en general i per a tota mena de delictes, planteja la imputació de responsabilitat penal. Però, a la vegada, té una funció introductòria dels delictes en concret, donat que, en bona part, l'estudi dels delictes en particular no suposa sinó una aplicació concreta dels problemes i pautes interpretatives fixades a la part general. Els delictes en concret seran estudiats a l'assignatura Dret Penal Part Especial.

3. Competències a assolir

1. Competències generals:

1.1 Competències instrumentals

- Capacitat d'anàlisi i síntesi- Comunicació oral i escrita en la pròpia llengua- Capacitat d'organització i planificació- Capacitat de gestió de la informació- Capacitat d'argumentació- Capacitat d'interpretació de les normes penals- Capacitat de resoldre casos pràctics d'acord amb el Dret Penal vigent

1.2 Competències sistèmiques

- Aprendre a analitzar críticament la dimensió ètica i política de les institucions i dels problemes i les solucions jurídiques.

- Aprendre a treballar de manera autònoma.

1.3 Competències interpersonals

- Capacitat d'expressar opinions en públic amb una argumentació jurídica ordenada i comprensible.

- Capacitat de debatre.

2. Competències específiques:

- Conèixer i comprendre les categories de la teoria jurídica del delictes.

- Valorar la importància del Dret Penal com a sistema regulador de les relacions socials

- Buscar, seleccionar, analitzar i sintetitzar la informació jurídicament rellevant per a la imputació de responsabilitat penal.

4. Continguts

Tema 1. Concepte i finalitats del dret penal

1.1. Concepte de dret penal. Elements de la definició de dret penal: delictes, penes i mesures de seguretat.

1.2. Teories retributives i teories preventives en la fonamentació del *ius puniendi*.

1.3. Els principis de garantia del *ius puniendi*.

Tema 2. El sistema de penes en el Codi Penal espanyol

2.1. Introducció al sistema de penes al Codi Penal. Classes de penes.

2.2. Penes privatives de llibertat. Formes substitutives.

2.3. Execució de les penes privatives de llibertat: dret penitenciari

2.4. La pena de multa.

2.5. Penes privatives de drets.

Tema 3. Altres conseqüències jurídiques del delicte

3.1. Les mesures de seguretat. Règim legal.

3.2. Les conseqüències accessòries.

3.3. Les causes d'extinció de la responsabilitat criminal.

3.4. La responsabilitat civil derivada de delicte.

Tema 4. Introducció a la teoria del delicte

4.1. Introducció a la teoria del delicte. Relació amb les finalitats del dret penal i amb les normes jurídico-penals.

4.2. Significat i fases de desenvolupament de la teoria del delicte.

4.3. L'antijuricitat. Aspecte formal i aspecte material; aspecte objectiu i aspecte subjectiu.

4.4. La culpabilitat. Significat i elements. La punibilitat.

Tema 5. La conducta humana com a requisit del delicte

5.1. Elements del concepte jurídico-penal d'acció.

5.2. Força irresistible, actes reflexos, inconsciència.

5.3. La doctrina de *l'actio libera in causa*.

5.4. La responsabilitat penal de les persones jurídiques.

Tema 6. El tipus objectiu

6.1. Classes de tipus.

6.2. Doctrines de la causalitat.

6.3. Criteris d'imputació objectiva.

Tema 7. El tipus subjectiu dolós

7.1. El dol: concepte i classes.

7.2. Els elements subjectius del tipus.

Tema 8. La imprudència

8.1. Concepte d'imprudència i classes.

8.2. Regulació legal.

8.3. Imputació objectiva.

8.4. L'error de tipus. La preterintencionalitat.

Tema 9. El tipus de realització imperfecta

9.1. Fases de *l'iter criminis*. Actes preparatoris punibles.

9.2. La temptativa: concepte i classes.

9.3. El desistiment voluntari.

9.4. La consumació del delictes.

Tema 10. El tipus d'omissió

10.1. Concepte i classes d'omissió.

10.2. El tipus d'omissió pura.

10.3. La comissió per ommissió.

Tema 11. Els tipus d'autoria i de participació

11.1. La intervenció en el delictes. El concepte d'autor.

11.2. Autoria directa, coautoria, autoria mediata.

11.3. Principis generals de la participació punible.

11.4. Inducció, cooperació necessària i complicitat.

11.5. Problemes particulars: participació en delictes especials i en els delictes imprudents.

Tema 12. Les causes de justificació: teoria general

12.1. Doctrina general de la justificació. Atipicitat i exclusió de l'antijuricitat. Efectes de la justificació.

12.2. Justificació completa i justificació incompleta; justificació real i justificació putativa.

12.3. L'element subjectiu de justificació.

Tema 13. Legítima defensa. Estat de necessitat

13.1. La legítima defensa: fonaments i requisits.

13.2. L'estat de necessitat: naturalesa, classes i requisits.

Tema 14. Compliment d'un deure i exercici d'un dret. Consentiment

14.1. Drets i deures justificants.

14.2. La problemàtica jurídico-penal del consentiment.

Tema 15. Culpabilitat. Causes d'exclusió (I)

15.1. Culpabilitat: fonaments i causes d'exclusió.

15.2. La inimputabilitat i les seves formes: anomalies i alteracions psíquiques, intoxicació, alteració de la percepció, minoria d'edat.

15.3. La responsabilitat penal del menor.

Tema 16. Culpabilitat. Causes d'exclusió (II)

16.1. Causes d'inexigibilitat. La por insuperable.

16.2. El desconeixement de l'antijuricitat: l'error de prohibició.

Tema 17. La punibilitat. Circumstàncies modificatives

17.1. Introducció: la discutida categoria de la punibilitat.

17.2. Condicions objectives de punibilitat, causes personals d'exclusió de la pena i condicions de procedibilitat.

17.3. Teoria general de les circumstàncies. Error. Comunicabilitat.

17.4. Les circumstàncies modificatives en concret.

Tema 18. El concurs

18.1. Concurs de lleis.

18.2. Concurs de delictes.

18.3. La continuïtat delictiva.

Tema 19. La determinació de la pena

19.1. La determinació legal de la pena.

19.2. La determinació judicial i en execució de la pena.

19.3. Problemes particulars: la determinació de la pena de multa.

5. Avaluació

1. La **nota final** de l'assignatura s'obté a partir de dos paràmetres: nota de curs (30%) i examen final (70 %). Tanmateix l'assignatura no es pot aprovar si no s'obté, com a mínim, un quatre en l'examen final. En absència de nota de curs, una qualificació de 6,5 a l'examen final permetrà aprovar l'assignatura.

2. La mitjana de la nota de curs del primer i segon trimestre constituirà la **nota de curs de l'assignatura**.

La **nota de curs del primer trimestre** s'obté a partir de la qualificació obtinguda en el control sobre el sistema de penes que es realitzarà després de la 2ª sessió de seminari dels subgrups i en la resolució escrita d'un cas pràctic que es lliurarà al final del darrer seminari del primer trimestre. En aquesta darrera prova hom podrà disposar de legislació, apunts i bibliografia. Per obtenir la nota de curs del primer trimestre caldrà haver assistit, com a mínim, a 7 seminaris. Eventualment aquesta nota es podria incrementar tenint en compte la participació a les altres sessions de seminari al llarg del primer trimestre així com les intervencions a les classes plenàries, fòrums o altres activitats que es programin.

La **nota de curs del segon trimestre** s'obté a partir de la qualificació obtinguda als seminaris (principalment es valoraran les intervencions orals i, si es creu convenient, altres mitjans de control). Per obtenir la nota de curs del segon trimestre caldrà haver assistit, com a mínim, a 5 seminaris. Eventualment aquesta nota es pot incrementar amb motiu d'intervencions a classe, fòrums o altres activitats que es programin.

Qui justificadament **hagi de faltar a més sessions** caldrà que ho comuniqui amb anticipació a la sessió al responsable del subgrup per tal de preveure un sistema alternatiu de recuperació de la sessió.

3. La **nota de l'examen final** s'obté a partir de la qualificació assolida a la part teòrica (50% nota) i a la resolució d'un cas pràctic (50% nota). Per poder aprovar l'examen final cal, però, que s'obtingui, com a mínim, un quatre (sobre deu) en cadascuna de les dues parts de l'examen. Per a la **resolució del cas pràctic** de l'examen final es podrà fer ús del Codi Penal. Per contra, per a la resolució de les preguntes teòriques de l'examen final no es podrà utilitzar cap mena de material.

4. L'**ús de mitjans il·lícits de còpia** durant l'examen o les recuperacions suposa l'anul·lació de la prova i, per tant, el suspens de l'assignatura. La mateixa conducta durant les avaluacions dels seminaris comportarà l'anul·lació de la nota de curs i la prova final serà oral. Les **errades greus**

d'ortografia o de morfosintaxi implicaran una penalització de fins a 3 punts en les notes de proves i exàmens

5. **Recuperació.** Aquells estudiants que hagin suspès l'assignatura, sempre que **haguessin assistit almenys a la meitat dels seminaris i s'haguessin presentat a l'examen de l'assignatura** podran prendre part en la **recuperació**. La recuperació es farà en les dates habilitades al calendari acadèmic amb aquesta finalitat. Consistirà en unes proves per tal de recuperar únicament la nota de curs o nota d'examen final que s'hagi suspès i que no permeti aprovar l'assignatura.

- La recuperació de l'examen consistirà en una prova amb estructura idèntica a la de l'examen ordinari.
- La recuperació de l'avaluació continuada consistirà en una prova on es plantejaran diversos casos pràctics relacionats amb les activitats desenvolupades als seminaris.

Els estudiants que hagin aprovat l'assignatura no podran presentar-se a les proves de recuperació.

6. Condicions de recuperació dels estudiants inclosos en programes de mobilitat.

Els estudiants que participin en programes de mobilitat i, per aquest motiu, no puguin efectuar l'avaluació ordinària podran concórrer a una recuperació que tindrà lloc durant el període oficial de recuperació del tercer trimestre del curs 2014-15 (juliol). La recuperació consistirà en la realització de les proves indicades supra al punt 4. Tanmateix, pel que fa a l'avaluació continuada, si s'hagués superat la del primer trimestre i la mobilitat afectés només el segon trimestre, el cas pràctic de la recuperació de l'examen final es computarà també com a prova de recuperació dels seminaris del segon trimestre que no s'haguessin pogut cursar.

6. Bibliografia i recursos didàctics

● Bibliografia bàsica □

Textos legislatius: Codi Penal actualitzat.

Textos acadèmics: MIR PUIG, *Derecho penal. Parte general*, 9.ª ed., 2011.

● Bibliografia complementària

CEREZO MIR, J. *Curso de Derecho Penal Español. Parte general I. Introducción*. 6a. ed. Madrid: Tecnos, 2004; *Parte general II. Teoría jurídica del delito /1*. 6a. ed. Madrid: Tecnos, 1998; *Parte general III. Teoría jurídica del delito /2*. Madrid: Tecnos, 2001.

JAKOBS, G. *Derecho penal. Parte general. Fundamentos y teoría de la imputación*. 2a. ed. Madrid: Marcial Pons, 1997. [Traducció de J. Cuello Contreras i J. L. Serrano González de Murillo].

JESCHECK, H.H., *Tratado de derecho penal. Parte general*. 5a. ed. Granada: Comares, 2003. [Trad de M. Olmedo Cardenete]. [Traducció de la 3a. ed. a càrrec de S. Mir Puig i F. Muñoz Conde]. □

LUZÓN PEÑA, D. M., *Curso de Derecho Penal. Parte general*. 2a ed. València: Tirant lo Blanch, 2012.

MUÑOZ CONDE, F. / GARCÍA ARÁN, M. *Derecho penal. Parte general*. 8.a ed. València: Tirant lo Blanch, 2010.

ROXIN, C. *Derecho penal. Tomo I. Fundamentos. La estructura de la teoría del delito*. Madrid: Civitas, 2003. [Traducció de D. M. Luzón Peña, M. Díaz y García Conlledo i J. de Vicente Remensal].

SILVA SÁNCHEZ, J. M. *Aproximación al derecho penal contemporáneo*. Barcelona: J. M. Bosch, 1992. (2a edició ampliada y actualitzadaa, B de F, Montevideo – Buenos Aires, 2010).

● Recursos didàctics:

□ Dossier i materials diversos preparats pels professors, a l'aula global.

7. Metodologia

1. L'**assignatura** es compon de **sessions plenàries** per a tot el grup i de sessions en dos **subgrups**.

2. Les **sessions plenàries** tenen contingut teòric i en elles el professor explicarà el temes corresponents del programa, prèvia lectura per part dels alumnes dels textos recomanats.

3. Les **sessions de subgrup o seminaris** es dedicaran a l'aprenentatge de la resolució de casos pràctics i a l'avaluació continuada de l'assignatura. Una setmana abans de cadascuna de les sessions de resolució de casos es publicarà a l'Aula Global la fitxa amb els casos i les instruccions pertinents. Caldrà preparar els casos o l'activitat indicat indicada. La participació del estudiants al seminaris serà bàsicament oral, si bé els professors es reserven la possibilitat de demanar la resolució per escrit d'alguna qüestió relacionada amb els casos objecte de cada sessió.

4. L'assignatura consta de **9 crèdits ECTS**, que equivalen a **225 hores de volum** total de treball de l'estudiant (25 hores per crèdit ECTS) d'acord amb la següent distribució horària:

a) 46 hores de **treball presencial** □ hores de participació en classe teòrica de grup

28 hores de participació en activitats en subgrup.

2 hores per a la prova final

b) Hores de **treball dirigit**

1. hora lectura del pla docent i material inicial curs

□ 46 hores d'activitats programades prèvies a les classes de grup.

56 hores d'activitats programades prèvies a les activitats en subgrup.

c) Hores de **treball autònom** □

46 hores de lectura del manual i estudi personal.

8. Programació d'activitats (exemple)

Plenari 1

Tema 1: Introducció al Dret Penal. Concepte i finalitats del Dret penal.

Plenari 2

Tema 1: Els principis de garantia del ius puniendi

Plenari 3

Tema 2: El sistema de penes

Plenari 4

Tema 3: Altres conseqüències jurídiques del delicte

Subgrup 1

Tema 1: casos pràctics

Plenari 5

Tema 4: Introducció a la teoria del delicte

Plenari 6

Tema 5: La conducta humana

Subgrup 2

Temes 2-3: casos pràctics

Plenari 7

Tema 6: El tipus objectiu (I)

Plenari 8

Tema 6: El tipus objectiu (II)

Subgrup 3

Tema 5: casos pràctics

Plenari 9

Tema 7: El tipus subjectiu dolós

Subgrup 4

Tema 6: casos pràctics (I)

Subgrup 5

Tema 6: casos pràctics (II)

Plenari 10

Tema 8: La imprudència

Subgrup 6

Tema 7: casos pràctics

Plenari 11

Tema 9: Els tipus de realització imperfecta

Subgrup 7

Tema 8: casos pràctics

Plenari 12

Tema 10: El tipus d'omissió (I)

Subgrup 8

Tema 9: casos pràctics

Plenari 13

Tema 10: El tipus d'omissió (II)

Plenari 14

Tema 11: Els tipus d'autoria i participació (I)

Plenari 15

Tema 11: Els tipus d'autoria i participació (II)

Plenari 16

Tema 12: Les causes de justificació. Teoria general

Plenari 17

Tema 13: La legítima defensa i l'estat de necessitat

Plenari 18

Tema 14: Altres causes de justificació

Subgrup 9

Tema 10: casos pràctics

Subgrup 10

Tema 11: casos pràctics (I)

Plenari 19

Tema 15: La culpabilitat. Causes d'exclusió (I)

Plenari 20

Temes 16-17: La culpabilitat i causes d'exclusió (II). La punibilitat

Subgrup 11

Tema 11: casos pràctics (II)

Subgrup 12

Temes 15-16: casos pràctics

Plenari 21

Tema 17: Les circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal

Plenari 22

Tema 18: Els concursos

Subgrup 13

Temes 17-18: casos

Plenari 23

Tema 19: La determinació de la pena

Subgrup 14

Tema 19: casos